

Αριστείδης Γ. Κανατούρης
Μαθηματικός

Από τον Δήμο Λαυρίου στον Δήμο Λαυρεωτικής. Μια ιστορική αναδρομή (1835-1891)*

Εισαγωγή

Η ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΚΑΙ ΕΞΕΛΙΞΗ της δομής της τοπικής αυτοδιοίκησης στην περιοχή της Λαυρεωτικής, από την εποχή της σύστασης του ελληνικού κράτους μέχρι τα τέλη του 19ου αι., είναι συνυφασμένη με την αντίστοιχη εξέλιξη από άποψη πληθυσμιακή, κοινωνική, οικονομική και βιομηχανική, και συνδέεται με τις συνθήκες που διαμόρφωσαν τα οικιστικά κέντρα αυτής της περιοχής.

Με την άφιξη στην Ελλάδα το 1833 του νεαρού βασιλέως Όθωνος, τη διοίκηση του νεοσύστατου ελληνικού κράτους αναλαμβάνει –μέχρι την ενηλικίωσή του το 1835– η Αντιβασιλεία, η οποία αρχίζει να το οργανώνει: Το κράτος διαιρείται σε 10 νομούς και 42 επαρχίες και προβλέπεται η περαιτέρω διαίρεσή του σε δήμους¹. Λίγο αργότερα, η Αντιβασιλεία εκδίδει τον νόμο «Περί συστάσεως των Δήμων»², με τον οποίο καταργούνται οι δημογεροντίες και καθορίζονται όλες οι λεπτομέρειες που ρυθμίζουν την οργάνωση των δήμων.

Σύσταση του Δήμου Λαυρίου

Στην επαρχία Αττικής, η σύσταση των δήμων της έγινε το 1835. Ο τότε Υπουργός Δικαιοσύνης και προσωρινά Εσωτερικών Γεώργιος Πραιίδης εισηγείται στον βασιλέα Όθωνα³ τη σύσταση, πέραν των δήμων Αθηναίων και Πειραιώς, άλλων επτά δήμων,

* [Σ-11: 07-10-2018 10:50 / Ε-18]

1. Διάταγμα της Αντιβασιλείας του Όθωνος «Περί της διαρέσεως του Βασιλείου και της διοικήσεώς του» 3(15) Απριλίου 1833 (ΦΕΚ 12/6-4-1833).

2. Νόμος της 27-12-1833 (8-1-1934) «Περί συστάσεως τῶν Δήμων», (ΦΕΚ 3/10(22)-1-1834).

3. Ενηλικίωση του Όθωνος την 20-5-1835 (ΦΕΚ 1/17-6-1835) και ανάληψη από τον ίδιο της διοίκησης του κράτους. Τερματίζεται η περίοδος της Αντιβασιλείας.

μεταξύ των οποίων και τον δήμο Λαυρίου, και αναφέρει επί λέξει (μετάφραση από το γαλλικό πρωτότυπο): «ο τελευταίος δήμος [εννοεί του Λαυρίου] περιλαμβάνει πολλές διάσπρες τοποθεσίες, όπως το Σούνιο όπου ο Πλάτων αφιερώθηκε στη μελέτη του υπερτάτου όντος και το Λαύριο φημισμένο για τα μεταλλεία του, απ' όπου δόθηκε το όνομα σ' αυτόν τον δήμο»⁴.

Με βάση αυτή την εισήγηση, εκδίδεται την 1-10-1835 το διάταγμα «Περί του σχηματισμού των Δήμων της επαρχίας Αττικής»⁵, με το οποίο προβλέπεται η σύσταση, μεταξύ των άλλων δήμων, και του δήμου Λαυρίου, και καθορίζονται τα χωριά και οι οικισμοί που τους αποτελούν μαζί με τον πληθυσμό τους.

Ο δήμος Λαυρίου με συνολικό πληθυσμό 1.238 κατοίκους κατατάσσεται στην γ' τάξη, ως έχων πληθυσμό μικρότερο των 2.000⁶. Ο δημότης ονομάζεται Λαυριώτης και έδρα του δήμου ορίζεται η Κερατέα με πληθυσμό 747 κατοίκους, καθόσον εκείνη την εποχή δεν είχε δημιουργηθεί η σύγχρονη πόλη του Λαυρίου⁷. Τα υπόλοιπα χωριά του δήμου είναι –όπως αναγράφονται– η Ανάβυσσος (54 κάτοικοι), ο Όλυμπος (60 κάτ.), ο Κουβαράς (208 κάτ.), οι Εννέα Πύργοι (169 κάτ.), και η Τέρδιζα (Δέρδιζα), Αλεργίνας (Λεγρενά), Μητροπίτος (Μητροπήσι), Κατιφέσος (Καταφύγι).

Πληθυσμιακή εξέλιξη του Δήμου Λαυρίου

Όπως προαναφέρθηκε, στην εποχή της ίδρυσής του, ο δήμος Λαυρίου είχε 1.238 κατοίκους. Παρακολουθώντας τα στοιχεία των απογραφών, όπως δημοσιεύθηκαν από επίσημες πηγές, διαπιστώνουμε ότι υπάρχει μια στασιμότητα μέχρι το 1856.

Μια νέα εποχή, ξεκινάει από το 1860 και μετά, όταν ξαναζωντανεύει το ενδιαφέρον για την εκμετάλλευση των καταλοίπων της μεταλλευτικής δραστηριότητας της αρχαιότητας, σκωριών αρχικά και εκβολάδων στη συνέχεια, που κείτονταν διεσπαρμένες στην περιοχή της Λαυρεωτικής. Η έκθεση του πρωτοπόρου για την εποχή του ορυκτολόγου Ανδρέα Κορδέλλα για την αξία της εκμετάλλευσης των

4. No. 5719, Athènes le 7/19 Août 1835.

Sur la formation des Communes de l'Éparchie d'Attique

Le Ministre de la Justice et de l'Intérieur par intérim G. Praidis

A Sa Majesté le Roi Othon

...La dernière commune contient plusieurs endroits renommés, tels que Sounium où Platon s'adonnait à l'étude de l'être suprême et Laurium célèbre par ses mines, d'où ce dernier nom lui a été donné. (ΓΑΚ-Αρχείο Περιόδου Όθωνος-Υπ. Εσωτερικών, Φάκ. 113).

5. Διάταγμα της 1-10-1835 «Περί του σχηματισμού των Δήμων της επαρχίας Αττικής» (ΦΕΚ 17/11-11-1835).

6. Οι δήμοι κατατάσσονταν σε τρεις τάξεις ανάλογα με τον πληθυσμό τους: α' τάξη-πληθυσμός άνω των 10.000, β' τάξη-πληθυσμός μεταξύ 2.000 και 10.000, γ' τάξη-πληθυσμός κάτω των 2.000.

7. Χάριν ακριβολογίας: το διάταγμα αναφέρει ως έδρα του δήμου ή πρωτεύουσα, όπως την αποκαλεί, το Λαύριον και σε παρένθεση σημειώνεται η Κερατέα.

αρχαίων σκωριών αποτελεί το έναυσμα της συγκρότησης το 1864, με πρωτοβουλία του Ιταλού Ιωάννη-Βαπτιστή Σερπιέρη (Jean-Baptiste Serpieri), της γαλλο-ιταλικών συμφερόντων πρώτης μεταλλουργικής εταιρείας “Hilarion Roux et Cie” για την ανακαμίνευση των σκωριών. Στην έρημη μέχρι τότε παραλία των Εργαστηρίων χτίζονται οι πρώτες κάμινοι και λοιπές βιομηχανικές και λιμενικές εγκαταστάσεις, τα γραφεία διοίκησης της εταιρείας και οι κατοικίες για να στεγάσουν το προσωπικό, Έλληνες από όλες σχεδόν τις ελληνικές περιοχές (ελεύθερες και μη) και ξένους, κατ’ αρχήν κυρίως Ισπανούς και Ιταλούς και στη συνέχεια Γάλλους. Η σύγχρονη πόλη του Λαυρίου γεννιέται με γενέθλιο ημέρα την 5η Μαΐου 1865, ημέρα κατά την οποία γίνεται η επίσημη έναρξη έναυσης των καμίνων⁸.

Στα αμέσως επόμενα χρόνια παρουσιάζει μια ραγδαία ανάπτυξη χάρις στην αύξηση των μεταλλουργικών και μεταλλευτικών εργασιών, και καθίσταται το πρώτο βιομηχανικό κέντρο της Ελλάδας και ένα από τα σημαντικότερα της Ευρώπης. Παράλληλα, το λιμάνι του αποτελεί το τρίτο μεγαλύτερο λιμάνι της χώρας, μετά τον Πειραιά και τη Σύρο, με διεθνείς και εγχώριες εμπορικές συναλλαγές. Πλήθην συρρέουν για να εργασθούν στο Λαύριο της εποχής εκείνης και το γεγονός αυτό αντικατοπτρίζεται στην πληθυσμιακή έκρηξη της περιοχής που κάλυπτε ο Δήμος Λαυρίου, όπως καταγράφεται στις απογραφές από το 1861 (κάτοικοι 2.238) και επόμενες, με αποκορύφωμα εκείνες των ετών 1879 (κάτοικοι 8.345), 1889 (κάτοικοι 11.356) και 1896 (κάτοικοι 18.294)⁹ (βλ. Πίνακα 1).

Πίνακας 1: Πληθυσμιακή εξέλιξη του Δήμου Λαυρίου

Έτος	Σύνολο Πληθυσμού	Πληθυσμός Κερατέας	Πληθυσμός Λαυρίου (πόλη)	Πηγή	Τάξις Δήμου
1835	1.238	747		ΦΕΚ 17/11-11-1835	Γ
1840	1.373			ΦΕΚ 122/18-12-1840	Γ
1850	1.596			ΦΕΚ 37/5-12-1851	Γ
1856	1.513	933		ΦΕΚ 53/22-11-1858	Γ
1861	2.338	1.636		ΦΕΚ 6/7-2-1862	Γ

8. Α. Κορδέλλας «Το Λαύριον και ο ελληνικός άργυρος» στο *Παρνασσός*, τόμος ΙΓ' 1895, σ. 68 και Σ. Βοβολίνης, *Μέγα Βιογραφικόν Λεξικόν*, Αθήναι, 1958, τόμος Β', σ. 44-66, λήμμα «Ανδρέας Κορδέλλας» που περιέχει εκτεταμένα αποσπάσματα από το ανέκδοτο σύγγραμμα «Εντυπώσεις του μηχανικού-μεταλλειολόγου Ανδρέα Κορδέλλα».

9. Το 1889 υπήρχε ακόμη ο παλαιός ενιαίος δήμος Λαυρίου με πληθυσμό 11.356, ενώ το 1896 είχε διαιρεθεί σε δύο με συνολικό πληθυσμό 18.294, τον δήμο Λαυρεωτικής με 11.185 και τον δήμο Θορικών με 7.109.

Πίνακας 1: Πληθυσμιακή εξέλιξη του Δήμου Λαυρίου					
Έτος	Σύνολο Πληθυσμού	Πληθυσμός Κερατέας	Πληθυσμός Λαυρίου (πόλη)	Πηγή	Τάξις Δήμου
1870	3.700	1.514		Υπ. Εσωτ.: Στατιστική της Ελλάδος – Πληθυσμός 1870, Αθήναι 1872, μέρος Β σ. 4	Β
1879	8.345	1.583	5.106	Υπ. Εσωτ.: Στατιστική της Ελλάδος – Πληθυσμός 1879, Αθήναι 1881, μέρος Γ σ. 4	Β
1889	11.356	1.817	6.018	Υπ. Εσωτ.: Στατιστικά αποτελέσματα της απογραφής του πληθυσμού της 15-16 Απριλίου 1889, Μέρος 2ον, Πίνακες, Αθήναι, Εθν. Τυπογραφείον 1890, σ. ζ', 2	Β
1896	7.109	2.543		Δήμος Θορικίων	Β
	11.185		7.926	Δήμος Λαυρεωτικής	Α
	18.294			Σύνολο Δήμων Θορικίων και Λαυρεωτικής Υπ. Εσωτ.: Στατιστικά αποτελέσματα της απογραφής του πληθυσμού της 17-18 Οκτωβρίου 1896, Μέρος 2ον, Πληθυσμός, Αθήναι, Εθν. Τυπογραφείον 1897, σ. 8, 28	

Οι Δήμαρχοι Λαυρίου (1836-1891)

Οι πρώτες δημοτικές εκλογές του ελληνικού κράτους έγιναν σε διαφορετικές ημερομηνίες ανά νομό με βάση μια πολύπλοκη εκλογική διαδικασία εντελώς διαφορετική από τη σημερινή, την οποία παραλείπουμε χάριν συντομίας¹⁰. Στον

10. Η εκλογική διαδικασία περιγράφεται λεπτομερώς στον Νόμο «Περί συστάσεως τῶν Δήμων», ό.π.,

νομό Αττικής και Βοιωτίας οι εκλογές έγιναν από τον Ιανουάριο έως τον Μάρτιο του 1836 και από αυτές αναδείχθηκε ο πρώτος δήμαρχος του δήμου Λαυρίου Ιωάννης Σύνης¹¹, ο οποίος διορίστηκε από τον Νομάρχη Αττικής και Βοιωτίας, όπως προβλεπόταν για τους δήμους γ' τάξης.

Στον Πίνακα 2 καταγράφονται όλοι οι δήμαρχοι του δήμου Λαυρίου, με βάση την έρευνα κυρίως στα Γενικά Αρχεία του Κράτους και επικουρικά σε άλλες πηγές, απ' όπου προκύπτουν ή τεκμαίρονται οι χρονολογίες, οι οποίες σε μερικές περιπτώσεις χρήζουν περαιτέρω έρευνας.

Πίνακας 2: Οι Δήμαρχοι του Δήμου Λαυρίου (1836-1891)		
Χρονολογία	Όνομα Δημάρχου	Παρατηρήσεις
1836-1837 1837-1841	Ιωάννης Σύνης	
1841-1845	Σταμάτης Σίνης	
1845-1847	Σιδέρης Σύνης	Δημαρχικός πάρεδρος εκτελών χρέη δημάρχου
1847-1850	Κ. Α. Λιάγκης	
1850-1853	Κωνσταντίνος Δροσόπουλος	
1853-1856	Δήμας Μιχάλης	
1856-1859	Δ. Μιχάλης ή Σ. Δημητρίου	Δεν έχει εξακριβωθεί ποιος από τους δύο
1859-1862	Στ(αμάτης;) Η. Δημητρίου	Παύθηκε με την έξωση του Όθωνος
1862-1865	Λουκάς Παπαθανασίου	Πρόεδρος δημοτ. συμβουλίου – Διαδέχθηκε τον Σ. Δημητρίου – Παύθηκε
1865-1866	Αθανάσιος Λάμπρου	Πρόεδρος δημοτ. συμβουλίου – Διαδέχθηκε τον Λ. Παπαθανασίου
1866-1870	Ιωάννης Σταμ. Ρώμας	
1870-1874 1874-1879 1879-1883	Παναγής (Παναγιώτης) Κ. Δροσόπουλος ή Ντεμίρης	
1883-1887	Χρήστος Στέφας	
1887-1891	Σταμάτιος Γ. Ανδρέου	

11. Αναφέρεται στον «Γενικό Πίνακα των Δήμων του Κράτους», ΦΕΚ 80/28-12-1836.

Θα σταθούμε επιγραμματικά σε μερικούς από αυτούς, που συνδέονται με ιδιαίτερα ιστορικά γεγονότα.

Ο πρώτος δήμαρχος, **Ιωάννης Σύνης**, εκλέχθηκε και διορίστηκε το 1836. Ένα χρόνο αργότερα, η θητεία των δημοτικών αρχών κηρύσσεται λήξασα από την 1η Μαρτίου 1837 και προκηρύσσονται νέες εκλογές μόνο για τους δήμους α΄ και β΄ τάξης, ενώ για τους δήμους γ΄ τάξης προβλεπόταν η ανανέωση της θητείας τους από τον νομάρχη¹².

Ο **Στ(αμάτης;) Η. Δημητρίου** (1859-1862)¹³: Μετά την έξωση του Όθωνος τον Οκτώβριο του 1862, όλοι οι δήμαρχοι που τον είχαν υποστηρίξει ή ήταν φίλα προσκείμενοι προς αυτόν, παύθηκαν με θέσπισμα της προσωρινής κυβέρνησης. Μεταξύ αυτών ήταν και ο Στ. Η. Δημητρίου.

Ο **Λουκάς Παπαθανασίου** (1862-1865)¹⁴: Ήταν πρόεδρος του δημοτικού συμβουλίου και διορίστηκε δήμαρχος μετά την παύση του προκατόχου του Στ. Δημητρίου. Κατηγορήθηκε για συνεργασία με τον ληστή Κίτσο και παύθηκε από το αξίωμά του¹⁵. Στη σχετική συζήτηση που έγινε στη Βουλή για το θέμα αυτό, ο τότε υπουργός Εσωτερικών Ανάργυρος Χατζή Αναργύρου «είπε και επέδειξε δι' έγγραφων ότι ο παυθείς δήμαρχος δέν ἐξεπλήρου τό καθήκον του, παρενέβαλλε προσκόμματα εἰς τὰς ἐργασίας τῆς εταιρίας τοῦ Ροῦ, ἥτις ἐκμεταλλεύεται τὰς σκωρίας τοῦ Λαυρίου· ὅτι εἶχε σχέσεις μετὰ λησταποδόχων καὶ ὅτι πολλάκις κατηγγέλθη ὑπὸ τοῦ νομάρχου καὶ ἐζητήθη ἡ παῦσις του»¹⁶.

Ο **Παναγής (Παναγιώτης) Κ. Δροσόπουλος ή Ντεμίρης** (1870-1874, 1874-1879, 1879-1883): Εκλέχθηκε σε τρεις διαδοχικές θητείες. Επί των ημερών του ο δήμος Λαυρίου με πληθυσμό 3.700 κατοίκων στην απογραφή του 1870, προήχθη από την γ΄ στην β΄ τάξη¹⁷.

Ο **Σταμάτιος Γ. Ανδρέου** (1887-1891): Συμμετείχε στον εορτασμό της 25ετηρίδος του Νεότερου Λαυρίου (1865-1890)¹⁸ και υπήρξε ο τελευταίος δήμαρχος του παλαιού δήμου Λαυρίου.

12. Διάταγμα «περί δημαιορεισιών» της 1-1-1837 ΦΕΚ 1/ 2-1-1837.

13. Α. Κορδέλλας, Έγγραφα αφορώντα τας μολυβδόχους σκωρίας και τα μεταλλεία του Λαυρίου από του 1860 μέχρι του 1865, Εν Αθήναις, 1870, έγγραφο 13/18-3-1862.

14. Θέσπισμα από 5-11-1862 ΦΕΚ 10/26-11-1862.

15. Διάταγμα από 7-7-1865 ΦΕΚ 40/18-8-1865.

16. Εφημ. *Παλιγγενεσία*, 27-7-1865. Επίσης *Εφημερίς των Συζητήσεων της Βουλής*, τόμος Α΄, Αθήναι 1865, Εθνικό Τυπογραφείο, Συνεδρίασις 33 της 25ης Ιουλίου 1865, σ. 498 κ.εξ.

17. ΦΕΚ 3/7-2-1873.

18. «*Η έν Λαυρίῳ ἐορτή*». Εφημ. *Παλιγγενεσία*, 23-4-1890.

Ορισμός εμβλήματος της σφραγίδας του Δήμου Λαυρίου¹⁹

Στη διάρκεια του 19ου αιώνα με την έξαρση του νεοκλασικισμού και της στροφής προς το αρχαίο ένδοξο παρελθόν της Ελλάδας, οι δήμοι λάμβαναν ονομασίες και εμβλήματα που είχαν σχέση με την ιστορία τους. Έτσι ο δήμος Αθηναίων είχε ως έμβλημα την θεά Αθηνά Πρόμαχο, ο δήμος Πειραιώς τον Θεμιστοκλή όρθιο σε πλοίο, ο δήμος Μαραθώνος το τρόπαιο της νίκης, κ.ο.κ.

Στις αρχές του 1870, καλείται από τον νομάρχη Αττικής και Βοιωτίας ο δήμαρχος Λαυρίου Ιωάννης Ρώμας να προτείνει το έμβλημα στη σφραγίδα του δήμου, διότι μέχρι τότε κάτι τέτοιο δεν είχε καθορισθεί (εικ. 1).

Ο δήμαρχος πρότεινε τον «μυθολογούμενον θεόν τῶν ποιμνίων Πᾶνα», αιτιολογώντας την πρότασή του «καθότι ἡ πρώτη οὐσα τοῦ Δήμου Λαυρίου Κερατέα ἢ κατὰ τὸ ἀρχαῖον Κυρτία²⁰ κεῖται παρά τούς πρόποδας τοῦ μέχρι σήμερον ὀνομαζομένου ὄρους “Πανί”. Ἐν τῷ ὄρει δέ τούτῳ ὑπάρχει καί μέγα σπήλαιον ἄβατον καί ἀχειροποίητον μέ διαφόρους ὠραίους σταλακτίτας, καλούμενον καί τοῦτο “Σπήλαιον τοῦ Πανός” ὡς δῆθεν κατοικητήριον τοῦ θεοῦ Πανός· καί κατὰ δεύτερον λόγον, ὅτι πάντες οἱ δημόται ἡμῶν εἰσὶ ποιμένες καί γεωργοί, ἄρα καί ἡ δημοτική σφραγὶς δέον νά ἐγχαραχθῆ γύρωθεν μέν Δήμος Λαυρίου, ἐν τῷ μέσῳ δέ νά σκαλισθῆ ὁ θεός Πᾶν»²¹.

Ο Γεν. Έφορος Αρχαιοτήτων Παναγιώτης Ευστρατιάδης, υπεύθυνος να γνωμοδοτήσει στο Υπουργεῖο Εκκλησιαστικῶν καὶ Δημοσίας Εκπαιδύσεως για την ορθότητα της πρότασης με βάση ιστορικά και αρχαιολογικά στοιχεία, απορρίπτει την πρόταση του δημάρχου και συνιστά ως έμβλημα την λαυρεωτική γλαύκα και δωρικό κίονα γράφοντας τα εξής: «Τὸ ὄνομα τοῦ δήμου εἶναι στενά συνδεδεμένον μέ τήν γλαῦκα, αἱ δέ λαυρεωτικά γλαῦκες κατήνησαν παροιμιώδεις μέν παρά τοῖς ἀρχαίοις, ὡς νῦν αἱ λαυρεωτικά μολύβδινα χελῶνα. Τούτου ἔνεκα ἡ Έφορεία ἀντιπροτείνει ὅπως ἔμβλημα ἐν τῇ σφραγίδι τοῦ δήμου Λαυρίου τεθῆ “ἡ γλαῦξ”. .. Ἐν δέ τῷ δήμῳ Λαυρίου κεῖται ὁ ἐν Σουνίῳ ναός, διά τοῦτο ἐν τῇ τοῦ δήμου Λαυρίου σφραγίδι μετά τῆς γλαυκός δύναται νά τεθῆ καί δωρικός κίων ὀρθός»²².

19. Όλα τα έγγραφα αυτού του εδαφίου στα ΓΑΚ – Περίοδος Γεωργίου Α΄ – Υπ. Εσωτερικῶν – Αταξινόμητο – Φ. 15 Δημοτικά Αττικής.

20. Κυρτιάδα [Άρχ. Γεωγρ.]. Άπτικός δήμος τῆς Άκαμαντίδος φυλῆς, πιθανῶς ἀνήκων εἰς τήν παράλιον αὐτῆς τριπύν. Τινές τοποθετοῦσιν τούτον παρά τόν Κηφισόν, ἄλλοι δέ κατὰ τήν Λαυρεωτικήν, ἐπί τῶν Α παραλίῶν καί Β. τοῦ Θορικοῦ (Μ.Ε.Ε. «Πυρσός», τ. ΙΕ΄, Ἀθῆναι 1931, σ. 496). Για τον αρχαίο δήμο Κυρτιάδων και το τοπωνύμιο Κυρτία βλ. επίσης στο Σουρμελής Διονύσιος, Ἄπτικα ἢ περί δήμων Ἄπτικῆς, Ἀθῆναι 1854, σ. 58.

21. Έγγραφο της 12-2-1870 του Δημάρχου Λαυρίου Ι. Ρώμα προς την Νομαρχία Αττικής και Βοιωτίας, ΓΑΚ, ό.π.,

22. Έγγραφο-γνωμοδότηση της 25-7-1870 του Γεν. Εφόρου Αρχαιοτήτων Παναγ. Ευστρατιάδη προς το Υπ. Εκκλησιαστικῶν καὶ Δημοσίας Εκπαιδύσεως, ΓΑΚ, ό.π., και Έκθεση Γεν. Εφορείας

Η γνωμοδότηση αυτή υιοθετείται από το δημοτικό συμβούλιο, εγκρίνεται από την κυβέρνηση και εκδίδεται το Διάταγμα της 11-10-1870, που προβλέπει «*ἴνα ἡ σφραγίς τοῦ δήμου Λαυρίου φέρῃ ὡς ἔμβλημα ἐν τῷ μέσῳ μὲν “Γλαῦκα καὶ Δωρικὸν κίονα ὀρθόν”, γύρωθεν δέ τὰς λέξεις “Δῆμος Λαυρίου”*»²³.

Το σχέδιο της σφραγίδας φιλοτέχνησε και χάραξε σε μέταλλο ο σπουδαίος χαράκτης Περικλής Σκιαδόπουλος, ο οποίος είχε φιλοτεχνήσει τις σφραγίδες πολλών άλλων δήμων²⁴ (εικ. 2).

Ίδρυση του Δήμου Λαυρεωτικής

Στην ταχύτατα αναπτυσσόμενη πόλη του Λαυρίου, το ελληνικό κράτος εγκαθιστά τις απαραίτητες για την εύρυθμη λειτουργία του δημόσιες υπηρεσίες, όπως: Τελωνείο το 1868, Λιμενική Επιστασία και Ταχυδρομείο το 1871, Ειρηνοδικείο το 1872 και Μονάδα Χωροφυλακής το 1878²⁵. Επίσης, το 1871 θεσπίζει ένα ανώτερο κρατικό λειτουργό, τον Γενικό Έφορο Λαυρίου, με βαθμό και μισθό Νομάρχου, «*πρός ἐπιπήρησιν τῶν ἐν Λαυρίῳ ἐκβολάδων, σκωριῶν καὶ μεταλλείων, καὶ ἐξασφάλισιν τῶν ἐπ’ αὐτῶν δικαιωμάτων τοῦ δημοσίου*», ο οποίος είχε καθήκοντα αστυνομικά, επικουρούμενο από ένα γραμματέα με βαθμό και μισθό επάρχου και δέκα φύλακες²⁶.

Ενώ λοιπόν όλες οι δημόσιες αρχές εδρεύουν στη νεαρή πόλη του Λαυρίου, η οποία αποτελεί το κέντρο βάρους του δήμου από άποψη διοικητική, οικονομική, βιομηχανική, εμπορική και ναυτιλιακή, και στην οποία είναι επίσης εγκατεστημένα

Αρχαιοτήτων, αρ. 917/25-7-1870 στο Τ. Κουντούρη-Σ. Μασουρίδη «Ιστορίες επί χάρτου – Μορφές και θέματα της Αρχαιολογίας στην Ελλάδα του 19ου αιώνα», Υπ. Πολιτισμού, Διεύθυνση Εθνικού Αρχείου Μνημείων, Αρχείο Υπηρεσιών των Αρχαιοτήτων, Αθήνα 2013, σ. 25-26.

23. ΦΕΚ 43/29-12-1870.

24. Ιστορικό Αρχείο Αρχαιοτήτων του Υπ. Πολιτισμού: Έγγραφο αριθ. 53/21-1-1871 Δημάρχου Λαυρίου Π.Κ. Δροσόπουλου προς τον Γεν. Έφορο Αρχαιοτήτων και απάντηση του δευτέρου με αριθ. πρωτ. 1847/27-1-1871.

25. Β.Δ. της 7 Ιουνίου 1868 «*Περί συστάσεως Τελωνειακής Αρχής εις Λαύριον*» (ΦΕΚ 28/18-6-1868), Νόμος ΥΛΖ' (437) της 24 Μαΐου 1871 «*Περί μετασχηματισμού τελωνειακῶν θέσεων*» (ΦΕΚ 25/16-6-1871) με τον οποίο «*συνιστάται Τελωνεῖον Β' τάξεως ἐν Λαυρίῳ*», Β.Δ. της 21 Ιανουαρίου 1871 «*Περί ὀργανισμοῦ λιμεναρχείων*» (ΦΕΚ 4/22-2-1871), Β.Δ. της 4 Μαΐου 1871 (ΦΕΚ 29/9-7-1871) με το οποίο συνιστάται Ταχυδρομικό Γραφείο στο Λαύριο, Β.Δ. της 5 Απριλίου 1872 «*Περί συστάσεως Ειρηνοδικείου ἐν Λαυρίῳ*» (ΦΕΚ 16/10-5-1872) με το οποίο «*συνιστάται Ειρηνοδικεῖον δευτέρας τάξεως, ὑπό τὴν ἐπωνυμίαν “Εἰρηνοδικεῖον Λαυρίου”, περιλαμβάνον εἰς τὴν δικαιοδοσίαν αὐτοῦ τὸν ὁμώνυμον δήμον καὶ ἔδραν ἔχον τὰ “Εργαστηράκια”*». Με το Β.Δ. της 30 Απριλίου 1872 (ΦΕΚ 24/25-6-1872) ὠρίσθηκε ἡμέρα ἐναρξῆς τῶν εργασιῶν του ἡ 15 Μαΐου 1872 καὶ διωρίσθησαν εἰρηνοδίκης ὁ Θεμ. Πάγκαλος καὶ γραμματεὺς ὁ Ιω. Βλάχος. Τέλος, το Ειρηνοδικείο Λαυρίου προήχθη σε α' τάξεως με Β.Δ. της 9 Μαρτίου 1888 (ΦΕΚ 71/10-3-1888). Ακόμη, σημειώνεται ἡ σύσταση Αστυνομικῆς Αρχῆς με Β.Δ. της 29 Σεπτεμβρίου 1878 «*Περί συστάσεως Υπομοιραρχίας Λαυρίου*» (ΦΕΚ 61/1-11-1878).

26. Νόμος Υ' του 1871 «*Περί εκβολάδων*», ΦΕΚ 22/2-6-1871.

προξενεία ξένων κρατών²⁷, η έδρα του δήμου εξακολουθεί να παραμένει στην Κερατέα.

1874 – Η πρώτη κίνηση σύστασης αυτοτελούς δήμου στο Λαύριο

Ήδη από τα πρώτα χρόνια ζωής της νεαρής πόλης του Λαυρίου, πριν καν συμπληρωθούν 10 χρόνια, η Εταιρεία Μεταλλουργείων Λαυρίου με έγγραφό της από 31-10-1874²⁸, απευθύνεται προς τον Υπουργό Εσωτερικών και Πρωθυπουργό Δημήτριο Βούλγαρη, αντιδρώντας στην ενδεχόμενη αύξηση του δημοτικού δασμού 1% επί των εισαγομένων γαιανθράκων για τις ανάγκες του εργοστασίου της και την επέκτασή του επί των εισαγομένων μηχανημάτων²⁹. Η θέσπιση του δημοτικού «επί των ωνίων» δασμού σε ένα δήμο γινόταν με ειδικό Βασ. Διάταγμα και επιτρεπόταν να εφαρμόζεται μόνον στα εισαγόμενα για εσωτερική κατανάλωση εμπορεύματα, με εξαίρεση τα δημητριακά. Οι εισπραττόμενοι πόροι έπρεπε να διατίθενται αποκλειστικά για την εκτέλεση «δημοφελών έργων», δηλαδή δρόμων, γεφυρών, σχολείων, κ.λπ.

Αφού αναπτύξει τα νομικά επιχειρήματα που συνηγορούν υπέρ της αποδοχής του αιτήματός της, τονίζει το παράδοξο ότι ενώ οι εισαγόμενοι γαιάνθρακες και τα μηχανήματα της Εταιρίας απαλλάσσονται από τελωνειακούς δασμούς, πώς είναι δυνατόν να υπόκεινται σε δημοτικούς δασμούς. Υπογραμμίζει ακόμη ότι ο δήμος Λαυρίου δεν έχει δαπανήσει τίποτε από τα έσοδα του δημοτικού δασμού για την κατασκευή έργων στα Εργαστήρια (όπως ονομαζόταν τότε η πόλη του Λαυρίου), και ότι η ίδια είχε κατασκευάσει με δαπάνες της την προκουμαία και τους δρόμους, το σχολείο και τον ναό (εννοεί τον Άγ. Ανδρέα) και «*πᾶν ὅ,τι ἀπέβαινεν χρήσιμον*

27. Σχετικά με την ύπαρξη προξενείων στην πόλη του Λαυρίου βλ. Εισήγησή μου με θέμα «Η Προξενική εκπροσώπηση στο Λαύριο (1874-1940)» στα *Πρακτικά της ΙΣΤ΄ Επιστημονικής Συνάντησης Νοτιοανατολικής Αττικής – Λαύριο 18 έως 22-11-2015*, Καλύβια Θεορικού 2018, σ. 721-745.

28. ΓΑΚ – Περίοδος Γεωργίου Α΄ – Αταξινόμητα – Υπ. Εσωτερικών – Φ. 44 Δημοτικά Αττικής & Βοιωτίας 1874.

29. Η εφαρμογή στον δήμο Λαυρίου του δημοτικού δασμού επί των εισαγομένων προϊόντων δια θαλάσσης και δια ξηράς που προορίζονται για εσωτερική κατανάλωση, παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον και η μεταβολή (αύξηση) του ποσοστού φορολογίας συνδέεται άμεσα με την αλματώδη αύξηση της μεταλλουργικής βιομηχανίας στο Λαύριο.

Με το Διάταγμα της 17-3-1867 (ΦΕΚ 25/22-4-1867) ο φόρος ορίζεται σε 2% επί των εισαγομένων προϊόντων, πλην των σιτηρών. Με το Διάταγμα της 8-12-1867 (ΦΕΚ 4/16-1-1868) επεκτείνεται ο φόρος και στους εισαγόμενους «ημικεκαυμένους γαιάνθρακες» (κώκ) σε 0,5%. Με το Διάταγμα της 3-11-1870 (ΦΕΚ 42/11-12-1870) ο φόρος για τα εμπορεύματα παραμένει στο 2%, ενώ για τους γαιάνθρακες αυξάνεται στο 1%. Με το Διάταγμα της 5-8-1882 (ΦΕΚ 89/29-8-1882) ο φόρος στα σιτηρά, άλευρα και εμπορεύματα εν γένει παραμένει στο 2%, σε οπάνθρακες ή εξανθρακώματα (κώκ) μειώνεται στο 0,5% και σε φαϊάνθρακες (λιγνίτης και ξυλίτης) ορίζεται στο 2%. Εξαιρούνται οι μηχανές των Μεταλλουργείων Λαυρίου και τα εξαρτήματά τους.

εἴτε εἰς τὰ τῆς Ἐταιρίας ἔργα, εἴτε εἰς τὰς ἀνάγκας τοῦ ἀποκατασταθέντος ἐν Ἐργαστηρίοις πληθυσμοῦ». Σε αντίθετη περίπτωση, αν δηλ. γίνει δεκτό το αίτημα του δήμου και επεκταθεί ο δασμός, «οὐδέν εἶναι ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει λογικώτερον ἢ νά ζητήσῃ ἡ κοινότης τῶν Ἐργαστηρίων νά ἐγκριθῇ ἡ σύστασις εἰδικοῦ Δήμου, περιλαμβάνοντος τὰ Ἐργαστήρια καί τὰς πλησίον αὐτῶν κατωκημένους θέσεις, εἰς τρόπον ὥστε τὰ τοῦ Δήμου εἰσοδήματα νά χρησιμοποιῶνται ἐπ' ὠφελεία τῶν ἐν Ἐργαστηρίοις οἰκούντων καί τῶν ὑποβαλλομένων εἰς τήν μεγάλην ταύτην δημοτικὴν εἰσφοράν».

1884 – Η δεύτερη κίνηση σύστασης αυτοτελούς δήμου στο Λαύριο

Ένα συγγερό ἐγκλήμα με ληστεία που συνταράζει το πανελλήνιο ἐγίνε στις 2 Νοεμβρίου 1884 στον δρόμο Λαυρίου-Καμάρizas. Τρία άτομα, ο ταμίας της Γαλλικῆς Εταιρείας Μεταλλείων Λαυρίου Κωνστ. Τριανταφύλλης, ο υποταμίας Βικέντιος Κόλλας (Vincenzo Colla) και ο φύλακας συνοδός τους Βασίλειος Νάτσος που μεταφέρουν 100.000 δραχμές για την πληρωμή των εργαζομένων στην Καμάρiza, πέφτουν σε ενέδρα ληστών, οι οποίοι δολοφονούν τους δύο πρώτους, τραυματίζουν βαριά τον τρίτο και τους ληστεύουν³⁰.

Με αφορμή αυτό το τραγικό γεγονός, υπογράφεται αίτημα από 500 πολίτες του Λαυρίου προς την κυβέρνηση, για την ίδρυση χωριστού δήμου, το οποίο υποστηρίζεται από τον αθηναϊκό τύπο³¹. Όπως αναφέρεται σχετικά, το αίτημα αυτό είχε διατυπωθεί και παλαιότερα, όμως με την αφορμή του τραγικού εγκλήματος, επανήλθε εντονότερο.

1888 – Η τρίτη κίνηση σύστασης αυτοτελούς δήμου στο Λαύριο

Το 1888 γίνεται έντονη πλέον η πίεση προς αυτή την κατεύθυνση. Το δημοτικό συμβούλιο του Δήμου Λαυρίου συνεδριάζει την 16η Ιανουαρίου 1888 και εκδίδει την υπ' αριθ. 45 πράξη του, με την οποία αποφασίζει κατά πλειοψηφία να προτείνει στην κυβέρνηση τη διαίρεση του δήμου σε δύο: «πρῶτον εἰς δῆμον Σουνίου, συμπεριλαμβάνοντα καί τήν κωμόπολιν Ἐργαστηρίων Λαυρίου καί τὰ χωρία Καμάρiza καί Θωρικόν (sic), καί δεύτερον τόν δῆμον Λαυρίου, συμπεριλαμβάνοντα τὰ χωρία Κερατέαν, Καλύβια, Κουβαρᾶν καί Ὀλυμπον». Η ἄλλη πρόταση που μειοψήφισε, προέβλεπε τη διατήρηση του δήμου αλλά μεταφορά της ἑδρας του από την Κερατέα στα Ἐργαστήρια Λαυρίου, με το επιχείρημα ὅτι ο μικρότερος δήμος Λαυρίου που θα προκύψει από τη διαίρεση δεν θα εἶναι βιώσιμος, σε αντίθεση με τον δήμο Σουνίου που θα ἔχει αρκετά ἔσοδα. Πρόσθετο επιχείρημα υπέρ της διαιρέσεως «ἡ φυσική

30. Εφημ. *Ακρόπολις* και *Νέα Εφημερίς*, 3-11-1884, κ.εξ., Γαλλικές εφημερίδες *Le Temps* (Paris, 17-11-1884 και 20-11-1884), *L'Univers Illustré* No. 1549 (Paris, 29-11-1884).

31. Εφημ. *Ακρόπολις*, 30-11-1884, σ. 2.

τῶν κατοίκων κατάστασις, διότι οἱ κάτοικοι τῶν ἄνω χωρίων εἰσὶ γεωργοκτημαῖαι, οἱ δὲ τῶν Ἐργαστηρίων κ.λπ. εἰσὶ ἔμποροι, βιομήχανοι, κ.λπ.».

Μόλις γίνεται γνωστή αὐτή ἡ ἀπόφαση, συνέρχονται τὴν 18η Ἰανουαρίου 1888, 200 ἔμποροι καὶ κτηματίες, μέλη τῆς Ἐμπορικῆς Λέσχης Λαυρίου καὶ κάτοικοι Ἐργαστηρίων Λαυρίου, καὶ με ψήφισμά τους ποὺ υπογράφουν ὅλοι καὶ ἀπευθύνεται στὸν πρῶθυπουργό, στηρίζουν τὴν ἀπόφαση γιὰ διαίρεση τοῦ δήμου³².

Τα παραπάνω ψηφίσματα, τοῦ Δημοτικοῦ Συμβουλίου καὶ τῆς Ἐμπορικῆς Λέσχης, παίρνουν μεγάλη δημοσιότητα καὶ υποστήριξη ἀπὸ τὸν ἀθηναϊκό τύπο. Μάλιστα σχετικό δημοσίευμα υποστηρίζει τὴν πρόταση μεταφοράς τῆς ἐδρας, ὅπως αναφέραμε παραπάνω³³. Ἐπειδὴ ὅμως ἡ ἀπόφαση αὐτὴ τοῦ δημοτικοῦ συμβουλίου γιὰ λόγους τυπικούς δεν ἐγένε δεκτὴ ἀπὸ τὸν νομάρχη, τὸ δημοτικὸ συμβούλιο συνεδριάζει ἐκ νέου τὴν 1η Φεβρουαρίου 1888 γιὰ τὸ ἴδιο θέμα, καὶ ἐκδίδει τὴν υπ' αριθ. 48 πράξη τοῦ με τὴν ὁποία ἐπαναλαμβάνει τὴν πρότασή του γιὰ διαίρεση τοῦ δήμου καὶ ἀναθέτει στὸν δήμαρχο τὶς περαιτέρω ἐνέργειες³⁴.

1890 – Οριστικὴ λύση: Διαίρεση τοῦ Δήμου Λαυρίου σὲ Δῆμο Ἰορικίων καὶ Δῆμο Σουνιέων

Ἡ πίεση γιὰ τὴ σύσταση αὐτοτελοῦς δήμου με ἐδρα τὰ Ἐργαστήρια Λαυρίου δεν σταματᾷ. Τελικὰ, ἡ λύση τῆς διαίρεσης σὲ δύο δήμους προτείνεται πρὸς τὴν κυβέρνηση με τὴν υπ' αρ. 169/9-1-1889 ἀπόφαση τοῦ δημοτικοῦ συμβουλίου τοῦ δήμου Λαυρίου καὶ τὴν υπ' αρ. 55/19-7-1889 σύμφωνη γνωμοδότηση τῆς Νομαρχιακῆς Ἐπιτροπῆς Ἀττικῆς καὶ Βοιωτίας.

Ἡ κυβέρνηση ἐγκρίνει τὴν πρόταση καὶ ἐκδίδει τὸ Βασιλικὸ Διάταγμα τῆς 4-7-1890 «Περὶ μετασχηματισμοῦ τοῦ δήμου Λαυρίου εἰς δύο δήμους, τὸν δῆμον Ἰορικίων καὶ τὸν δῆμον Σουνιέων»³⁵ (εἰκ. 3), τὸ ὁποῖο προβλέπει τὴ δημιουργία τοῦ δήμου Ἰορικίων με ἐδρα τὴν Κερατέα καὶ τὰ χωριά Ἰορικό, Καλύβια, Κουβαρά, Ὀλυμπο καὶ Ἀνάβυσσο καὶ τοῦ δήμου Σουνιέων με ἐδρα τὰ Ἐργαστήρια Λαυρίου καὶ τὰ χωριά ἢ συνοικίες Καμάριζα, Κυπριανὸ καὶ Νεάπολη.

32. Εφημ. *Ἐπιθεώρησις*, 21-1-1888, σ. 2 καὶ 23-1-1888, σ. 3-4, *Αἰών*, 20-1-1888, αρ. φύλλου 5184, σ. 2-3 (με ὅλα τὰ 200 ὀνόματα τῶν υπογραφόντων), *Ἀκρόπολις*, 20-1-1888, σ. 3, *Παλιγγευσία*, 20-1-1888, σ. 3, *Ἐφημερίς*, 20-1-1888, σ. 3 (με ὅλα τὰ 200 ὀνόματα τῶν υπογραφόντων),

33. Εφημ. *Αἰών*, 22-1-1888, αρ. φύλλου 5186, σ. 3.

34. Γιὰ τὶς Πράξεις τοῦ Δ.Σ. αρ. 45 καὶ 48 πολὺ ἐνδιαφέρον παρουσιάζουν τὰ ἐπιχειρήματα ἐκάστης πλευρᾶς, τὰ ὁποῖα παραλείπονται χάριν συντομίας ἀπὸ τὴν παρούσα εἰσήγηση. [ἈΔΛ – Βιβλίον Α' *Τῶν Πράξεων τοῦ Δημοτικοῦ Συμβουλίου Λαυρίου, Προεδρευομένου ὑπὸ τοῦ Προέδρου τοῦ κ. Ν. Καμπάνη καὶ τοῦ Πρωτοκολλητοῦ τοῦ Γεωργίου Παπανικολάου, Δημάρχου τῆς Λαυρίου τοῦ κ. Σταμ. Γ. Ἀνδρέου* (1887-1888)].

35. ΦΕΚ 162Α/5-7-1890.

Ορίζει ακόμη ότι η εκλογή των δημοτικών αρχών των νέων δήμων θα γίνει στις αμέσως επόμενες δημοτικές εκλογές που προβλέπονταν για το 1891. Οι εκλογές αυτές έγιναν στις 7-7-1891 και εκλέχθηκε δήμαρχος Σουνιέων ο Αλέξανδρος Καμπάς, κτηματίας και μέτοχος της Εταιρείας των Μεταλλουργείων Λαυρίου, ο οποίος ανέλαβε καθήκοντα την 1-10-1891 (εικ. 4).

Ο Αλ. Καμπάς, ήδη πριν από την επίσημη ανάληψη των καθηκόντων του αφιερώνεται στην οργάνωση του νέου δήμου και εκπονεί σχέδια έργων που έχουν άμεση προτεραιότητα και τα υποβάλλει με επιστολή του από 3-9-1891 προς τον υπουργό Εσωτερικών³⁶.

1891 – Μετονομασία του Δήμου Σουνιέων σε Δήμο Λαυρεωτικής

Το τοπωνύμιο **Λαύριον**, που έρχεται από τα βάθη των αιώνων και με την ιστορική βαρύτητα που το συνδέει άρρηκτα με την ακμή και το μεγαλείο της αρχαίας αθηναϊκής δημοκρατίας, δεν μπορούσε να μείνει στην αφάνεια. Κατά συνέπεια, σε μια από τις πρώτες ενέργειές του μόλις ανέλαβε τα καθήκοντά του, το δημοτικό συμβούλιο του δήμου Σουνιέων με την υπ' αρ. 6 πράξη της 4-10-1891, αποφάσισε την μετονομασία του **δήμου Σουνιέων σε δήμο Λαυρίου** με έμβλημα της σφραγίδας του τον Ναό της Σουνιάδος Αθηνάς³⁷. Όμως, για να μην δημιουργείται σύγχυση με τον προϋπάρχοντα δήμο Λαυρίου, προκρίθηκε από την τότε κυβέρνηση δια του Υπουργού Εσωτερικών Αλεξάνδρου Ζαΐμη η μετονομασία σε δήμο Λαυρεωτικής και εκδόθηκε το Β.Δ. της 22-11-1891 «Περί μετονομασίας του δήμου Σουνιέων και περί εμβλήματος της σφραγίδας αυτού»³⁸.

Με το διάταγμα αυτό εγκρίθηκε η παραπάνω πράξη του δημοτικού συμβουλίου του δήμου Σουνιέων, ο δήμος μετονομάστηκε σε **δήμο Λαυρεωτικής** και ορίστηκε «*ή σφραγίς αυτού νά φέρη ως έμβλημα έν τῷ μέσῳ μέν μεταλλουργικήν κάμινον εκπέμπουσαν καπνόν, γύρωθεν δέ τās λέξεις “δήμος Λαυρεωτικῆς”*» (εικ. 5).

Έτσι, σε διάστημα μικρότερο των δύο μηνών (1-10-1891 έως 22-11-1891) έληξε η βραχύβια διάρκεια της ονομασίας «δήμος Σουνιέων». Με την απογραφή του 1896 ο δήμος Λαυρεωτικής αριθμεί 11.185 κατοίκους και κατατάσσεται στην α' τάξη³⁹.

36. Έγγραφο δημάρχου Σουνιέων Αλ. Καμπά (3-9-1891) προς τον Υπ. Εσωτερικών, πριν την ανάληψη των καθηκόντων του (ΓΑΚ – Περίοδος Γεωργίου Α' – Αταξινόμητα – Φ. 37 Δημοτικά Αττικής).

37. Όλα τα σχετικά έγγραφα στα ΓΑΚ (Υπ. Εσωτερικών – Περίοδος Γεωργίου Α' – Φ. 2411).

38. ΦΕΚ 333Α/26-11-1891.

39. ΦΕΚ 147Α/14-10-1897.

Επίλογος

Στα χρόνια που ακολούθησαν, ο Δήμος Λαυρεωτικής παρέμεινε σε ισχύ, παρ' όλες τις νομοθετικές μεταβολές και αναδιοργανώσεις στον χώρο της τοπικής αυτοδιοίκησης που μεσολάβησαν. Όταν με τον Νόμο ΔΝΖ' του 1912⁴⁰ καταργήθηκαν όλοι οι μέχρι τότε δήμοι με πληθυσμό κάτω των 10.000 κατοίκων και αντικαταστάθηκαν με κοινότητες, ο Δήμος Λαυρεωτικής μαζί με τους Δήμους Αθηναίων και Πειραιώς, ήσαν οι μόνοι τρεις δήμοι που παρέμειναν στον Νομό Αττικής και Βοιωτίας. Και όταν τα τελευταία χρόνια, το 2010, με τον Νόμο 3852 "Καλλικράτης"⁴¹ έγινε νέα αναδιάρθρωση της τοπικής αυτοδιοίκησης, ο νέος ευρύτερος δήμος της περιοχής μας, που συνένωσε τους μέχρι τότε δήμους Λαυρεωτικής και Κερατέας και την κοινότητα Αγ. Κωνσταντίνου (Καμάριζα), διατήρησε την ονομασία "**Δήμος Λαυρεωτικής**".

Έκτοτε και για 127 χρόνια (1891-2018) η ονομασία **Δήμος Λαυρεωτικής** εξακολουθεί να ισχύει και θα εξακολουθεί να ισχύει, γιατί το τοπωνύμιο «**Λαύριον**»⁴² με την αρχαία-ευρεία του έννοια που καλύπτει το νότιο άκρο της Αττικής και όχι τη νεότερη πόλη του **Λαυρίου**, και το συνώνυμό του «Λαυρεωτική»⁴³ παραμένουν πάντοτε ανεξίτηλα και σφραγίζουν διαχρονικά την ταυτότητα της περιοχής μας και του δήμου μας.

Summary

From the Municipality of Lavrion to the Municipality of Lavreotiki.
A historical retrospective
(1835-1891)

The Municipality of Lavrion was one of the first created in Attica by King Otto in 1835 and had as seat the village of Keratea. Although a town with this name did not exist at the time, the name Lavrion was given due to the connotation with the famous mining district of antiquity. The re-smelting activities of the ancient mining residues

40. ΦΕΚ 58Α /14-2-1912.

41. ΦΕΚ 87Α /7-6-2010.

42. Ηρόδοτος, VII.144 (5ος αι. π.Χ.), Θουκυδίδης, II.55, I (5ος αι. π.Χ.), Αριστοτέλης, *Οικονομικός*, Β36, (4ος αι. π.Χ.), Πausanias, *Αττικά*, Α.1 (2ος αι. μ.Χ.).

43. Αριστοφάνης, *Όρνιθες*, 1106, (414 π.Χ.) «...γλαῦκες ὑμᾶς οὔποι' ἐπιλείφουσι Λαυρεωτικάί», Πλούταρχος, *Βίοι Παράλληλοι: Νικίας-Κράσσοσ* IV.11, (1ος-2ος αι. μ.Χ.) «[Ὁ Νικίας] προσεποιεῖτο μὲν αἰεὶ σκέπτεσθαι περὶ τῶν δημοσίων, τὰ δὲ πλεῖστα περὶ τῶν ἰδίων καὶ μάλιστα περὶ τῶν ἀργυρείων μετάλλων· ἐκέκτητο γὰρ ἐν τῇ Λαυρεωτικῇ πολλὰ, μεγάλα εἰς πρόσδοον».

(ekbolades) and slags (scoriz) left in the area, the foundation of the metallurgical and mining companies and the subsequent creation in 1865 of the modern town of Lavrion as a major industrial centre of Greece, resulted in a strong demand for either transferring the seat to this town or for the creation of a separate municipality. This request was adopted by the Government in 1890 and the up-to-then Municipality of Lavrion was split in two: one named “Thorikion” with its seat in Keratea and the second named “Sounieon”, renamed in 1891 “Lavreotiki”, with its seat in the modern town of Lavrion.

Συνομογραφίες

ΑΔΛ – Αρχείο Δήμου Λαυρεωτικής
ΓΑΚ – Γενικά Αρχεία του Κράτους
ΦΕΚ – Φύλλο Εφημερίδος της Κυβερνήσεως

Εικόνα 1. Σφραγίδες των Δήμων Αθηναίων, Πειραιέων, Μαραθώνος και Λαυρίου (χωρίς έμβλημα).

Εικόνα 2. Σφραγίδα Δήμου Λαυρίου με έμβλημα την γλαύκα και τον δωρικό κίονα.

Εικόνα 3. Σφραγίδα Δήμου Σουνιέων.

Εικόνα 4. Αλέξανδρος Καμπάς.

Εικόνα 5. Σφραγίδα Δήμου Λαυρεωτικής.